

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Om den Clausenske Injurie-Sag

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Om den Clausenske Injurie-Sag", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 2. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1831_495A-txt-shoot-idm125.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

3 Professor *Clausen* har nyelig ladet nogle Blade trykke: om Injuriants og den Injureredes Stilling i Danmark, som nøde mig til at gribe Pennen, om aldrig for Andet, saa for bestemt at erklære, Professoren tager mærkelig Feil, naar han udleder min lange Taushed af den Følelse hos mig, at *Kirkens Gienmæle* skulde været et Misgreb; thi hvor tunge Følgerne end have været mig at bære, kan jeg dog umelig fortryde et Skridt, hvortil Intet under Solen bevægede mig, uden den fulde, faste Overbeviisning, at det var min ueftergivelige Pligt.

Vist nok er det sandt, at dersom Sagen blot angik Prof. Clausen og mig, eller ogsaa kun angik en Bog, af langt mere eiendommelig Vigtighed end hin om Catholicisme og Protestantisme, da var den offentlige Tale derom allerede længe meget for lang, men det er indlysende, at Sagen først og sidst angaaer utallige baade nulevende og efterkommende Menneskers Tro og Samvittighed, Haab og Trøst i Liv og Død, og derfor burde Prof. Clausen ligesaa lidet som jeg krympe sig ved de personlige Ubehageligheder, der umelig kan undgaaes eller finde deres rette Grændse, før Regieringen, tilstrækkelig oplyst om Sagens sande Sammenhæng, finder sig bevæget til at anvende de virksomme forsonende Midler, Forsynet har lagt i Dens Haand. Da jeg skrev *Kirkens Gienmæle*, kunde jeg vel umelig forudsee Følgerne, men at de vilde til en Tid blive ubehagelige saavel for mig som for Flere, tvivlede jeg dog intet Øieblik paa, og at Sagen, under sit Løb, blandt Andet vilde koste baade Professoren og mig vore Embeder, ansaae jeg for høist rimeligt. Uagtet den nu har kostet mig langt mere, og Professoren langt mindre end jeg formodede, saa er det dog slet ikke for at beklage mig derover, jeg anstiller Sammenligningen, men blot for at vise, hvor ubeføiet Prof. er til at opløfte et Jammer-Skrig, som om han, den Angerløse, havde baaret hele Byrden, medens jeg, Forbryderen, Æreskiænderen, Pasquillanten, var sluppet med en ubetydelig Mulct. Hvorvidt nu Lands-Overrettens Dom, ogsaa blot juridisk, kunde berettigede Prof. til at omtale mig paa en saa uværdig Maade, det behøver jeg, Gud skee Lov! ikke at undersøge, da min literære Bane har været lang og vitterlig, og mine Forhold i Livet mangfoldige nok til, at jeg veed, det Danske Publicum, hvad det saa end ellers dømmes om *Kirkens Gienmæle*, kun med Indignation vil see Prof. med koldt Blod, betegne og behandle mig som en lumpen Pasquillant og Æreskiænder. Hvad jeg derimod vil gjøre, fordi det høilig behøves, er, med al den Rolighed, en god Samvittighed skiænker, og med al den Klarhed jeg formaaer, at fremstille Sagen som den i Sandhed forholder sig, hvorved jeg haaber, det skal blive Alle vitterligt, at hverken har Prof. *Clausen* Grund til at beklage sig saa meget over Nogen ellers, som over sig selv, heller ikke staaer det i min og mine Troes-Forvandtes Magt at tie, før vor beskedne og underdanige Bøn til Regieringen bliver hørt.

At Prof. *Clausen* skrev en Bog, som jeg fandt uchristelig, var saa aldeles i sin naturlige Orden, og, i mine Øine, en saadan Ubetydelighed, at jeg aldrig noget Øieblik kunde fristes til derfor at sætte Pen til Papir, end sige da at opløfte et Skrig, som om denne Bog var farligere end Tusinde og atter Tusinde af samme Surdei, og, efter mine Tanker, af langt mere Indflydelse. Nei, hvad jeg sagde i *Kirkens Gienmæle*, var, og maatte, naar jeg ikke er en Dumrian, være min Hjertens-Mening, at det var ene og alene Professorens *Stilling* som *Præste-Lærer* og *Anseelse* blandt de Theologiske Studenter, der bragde mig i Harnisk, og det naturligviis ikke mod Professorens Person, som det ikke i fjerneste Maade var min Tanke at skade eller injuriere, men mod den Samvittigheds-Tvang og Undertrykkelse, der maatte ramme Stats-Religionens troe Bekiendere, naar en anseet *Præste-Lærer*, som offentlig vedkjendte sig den heftigste Misfornøielse *baade med Stats-Kirkens Lærdom og udvortes Forfatning*, fik Lov til upaatalt at virke fort i denne Retning. Det klinger vist nok meget smukt, Alt hvad Prof. og Saamange fortælle os om den videnskabelige Frihed, og jeg mener at have viist, jeg er saa ærlig og varm en Ven deraf, som Nogen i Landet, men Man glemmer bestandig *een Omstændighed*, hvorpaa dog gaabenbar det hele Spørgsmaal beroer, og som jeg derfor vil udhæve, saa den ei meer kan glemmes, af hvem der vil huske Andet end hvad der huger dem.

Det er min fulde og faste Overbeviisning, at de *Christne*, hvad saa end Lands-Loven hjemler dem, skal finde sig i al den Frihed Regieringen enten vil tillade eller oversee i *Stats-Kirken*, naar det blot er *dem tilladt at gaae ud af den*; thi den Christelige Frihed bestaaer kun deri, at de *Christne* have Lov til at bekiende og aandelig forplante deres Tro, og dyrke deres Gud derefter, men ingenlunde i at have Kirker og Skoler, som vedligeholdes og forsynes paa *Statens Bekostning*. Naar det derimod er de *Christne* udtrykkelig *forbudt* at gaae ud af *Stats-Kirken*, og ydermere *paalagt* at betjene sig af *den Præst* til Sjæle-Sørger, i hvis Kirke-Sogn de opholde sig, da er det soleklart, at enten maa der holdes over, at *Lærerne i Stats-Kirken*, og *fremfor Alt, Præste-Lærerne ved Høi-Skolen*, rette deres Lærdom efter de *Christnes Tro*, eller de *Christne* have mistet deres umistelige Frihed. Naar jeg f. Ex. boede udenfor Kiøbenhavn, hvor der var en *Clausensk* Sogne-Præst, der, efter sin Mesters Anviisning, antog *Bibelen* for aabenbar *selvmodsigende, Jesu Christi* virkelige, levende *Nærværelse* i sin Menighed for *umuelig*, den virkelige *Gienløsning* ved ham, fra Synd og Død, for *ugrundet*, enhver Kirke bygget paa Symbolske *Bøger* for et *Afguds-Tempel*, og den *Danske Præste-7Eed* for *intet sigende*; see, da kunde jeg vel for min Person faae Tilladelse til at søge en anden Skrifte-Fader, og lade mine Børn undervise om deres *Daabs-Pagt*, og confirmere i den af en anden Præst, men var der lutter Clausenianere i Egnen, vilde dog selv jeg være i stør ste Forlegenhed, da min *Christne Samvittighed* ikke tillod mig at lede mine Børn i Fristelse, og man indseer let, at de *troende Bønder*, hvis Sjæl er ligesaa dyrebar og hvis *Samvittighed* bør være ligesaa øm som min, de var *anderledes ilde farne*. Nu videre, jeg har Sønner, som jeg ønsker, vil Gud, og de selv have Lyst og Evne dertil, skal studere Theologi, men skiøndt jeg vel bedre end de Fleste kunde arbeide paa at forebygge Faren, turde jeg dog ikke i de ubetænksomme Ungdoms-Aar sende dem i Prof. *Clausens Theologiske Skole*, og kan da heller ikke raade nogen Med-Christen

at sende ham sine Sønner. Dette flyder saa ganske af Sagens Natur, at om jeg var i Prof. Clausens Sted, og han i mit, maatte han slutte ligedan, og naar han derfor bestandig klager over, at det er i hans *Embede*, vi sigte ham, det er hans *Embeds-Virksomhed*, vi stræbe at forstyrre, den *Tillid* baade hos Gamle og Unge han for at *virke med Held* behøver, vi stræbe at nedbryde, da er det en heel underlig Tale, thi naturligviis er og maa det saaledes være, saalænge vi er *bundne* til den *Kirke*, hvori han er *Præste-Lærer*, og dog ei kan taale, at den *Tro*, vi kun bekiende os til, fordi vi elske og skatte den over alle Ting, sskal uddøe iblandt os, hvad jo maatte blive Tilfældet, naar Prof. Clausens Embeds-Virksomhed kronedes med et lykkeligt Udfald; thi at han virkelig lærer overeensstemmende med sin udgivne Bog, det har han jo selv høitidelig erklæret. Saasnart derimod Regieringen enten aldeles vil ophæve Forbudet mod Udgang af Stats-Kirken, eller dog *tillade* mig og andre *gammeldags Christne at gaae ud*, og dyrke vor Gud paa god gammel christelig og luthersk Viis, uden noget kirkeligt Sammenhæng med Prof. Clausen og hans Skole, da har jeg ikke det Mindste imod, at Prof. Clausen baade bliver Summus Theologus i Stats-Kirken, og nyder al den *Tillid*, Man vil skiænke, al det *Held* i sin *Virksomhed*, der kan times ham; thi om alle Danmarks Indbyggere, paa Ti nær, vilde heller være Clausenianere end gammeldags Christne, det kom mig i kirkelig Forstand slet ikke ved, naar det kun tillodes de ti gammeldags Christne, at danne en lille *historisk-christelig* Kirke mellem sig selv, og lade Tiden vise, hvad der var stærkest: enten Kirken fra Apostlernes Dage, eller Protesten derimod.

Var der altsaa nogen *kirkelig* Feil ved Kirkens Gienmæle, da vilde det være den, at jeg kun androg paa *deres fri Udgang af Stats-Kirken*, der, som Prof. Clausen, erklærede sig misfornøiede med den i samme lovlig bestaaende Lærdom, og ei tillige foreslog den anden Udvei, at lade dem fare, der, som jeg, var vel fornøiede med de Symboliske Bøgers, men uforsonlige med Prof. Clausens Lærdom; men saalænge jeg var Embeds-Mand i Stats-Kirken, sømmede det sig neppe engang at yttre den Tanke, at Prof. Clausens Protest skulde have mere Gyldighed end de Symboliske Bøger, og, saasnart jeg havde nedlagt mit Embede, vil Man maaskee endnu erindre, jeg, i mine Spørgsmaal til Danmarks Lovkyndige, ei undlod at bemærke Alternativet, skiøndt jeg dengang endnu fandt det *rimeligere*, at Professoren end at jeg skulde træde ud af den *Danske Stats-Kirke*.

Saaledes har jeg feiet for min *Dør*, og gjort Rede for, at jeg, som gammeldags Christen, var, for min egen Samvittigheds og mine Med-Christnes *aandelige Friheds* Skyld, nødt til at gjøre, hvad jeg, som Præst i Stats-Kirken, fandt mig ved Embeds-Eden kaldet og forpligtet til, da jeg, i den Kirkes Navn hvori jeg havde annammet *Daab og Præste-Vielse*, paastod, at enten maatte Prof. Clausen tilbagekalde, eller være udenfor den Kirke, *jeg hørde til!*

Men hvorledes feier nu Prof. Clausen for sin *Dør*? *Prøvede* han paa at bevise, at han og jeg var i Grunden enige om Troen og Lærdommen, saa det var kun Dumhed eller Uredelighed, naar jeg i Kirkens Gienmæle paastod det Modsatte, eller indrømmede han, at han og jeg rigtig nok *umuelig begge* kunde være *Lærere* i een og samme Stats-Kirke, uden at den derved aabenbar modsagde, altsaa aandelig ophævede og tilintetgjorde sig selv, saa det var kun Spørgsmaalet, om den Danske Stats-Kirke vilde beholde den Ene af os, eller forkaste os Begge? Eller, forenede han dog sine *Bønner* til Regieringen med mine, at hvad Den end ellers agtede tjenligst, Den dog vilde tillade de *Lærere*, der protesterede mod den Lærdom, Man bestemte sig til at hævde, *Frihed* til at gaae ud, og *udenfor* Stats-Kirken lære efter deres Overbeviisning, paa en med borgerlig Orden forenelig Maade? Nei, Intet af alt Dette, end ikke en Lyd lod Prof. høre om, at der var nogen Modsætning mellem vor *Tro* og Lærdom, eller engang derom, at Sagen selv burde undersøges af sagkyndige og upartiske Dommere, men han tog derimod det Hele saa *ukirkelig* og selv saa *uvidenskabelig*, saa spidsborgerlig som muligt, ved at avertere i Aviserne, at han var nødt til ved Dom at fralægge sig de ærekrænkende Beskyldninger, Pastor *Grundtvig* havde gjort imod ham, hvorpaa da ogsaa fulgde en ordenlig Injurie-Proces, hvorefter disse og hine fornærmelige *Udladelser* skulde være døde og magtesløse, og ei komme Citanten til nogen Skade paa *Ære*, gode Navn og Rygte. Havde det været mig om at gjøre, at blive frikiendt, da for moder jeg, det vilde lykkedes mig, naar jeg vilde paataget mig at bevise, de saakaldte fornærmelige *Udladelser* var, juridisk talt, velbegrundede i Prof.s *Udladelser* om den Stats-Kirkes Lærdom og Forfatning, hvis Tjenere vi Begge skulde være, men herom var det mig slet ikke at gjøre, og da det, efter min Anskuelse, ei kunde undlades, naar jeg vilde beholde mit Embede, saa nedlagde jeg dette, og læste siden ikke engang Mod-Partens Indlæg, end sige at jeg skulde have besvaret det, eller engang tilladt mine Venner at gjøre det for mig. Min Anskuelse af Injurie-Sagen som *min Sag* vil jeg her hverken fremsætte eller forsvare, thi det Første har jeg for længe siden gjort, i mine Spørgsmaal til Danmarks Lovkyndige, og det Andet vil jeg ikke gjøre, fordi jeg selv troer, der var noget Vrangt i den. Vel var det nemlig mig, *efter min Individualitet*, umueligt, at handle anderledes, end jeg gjorde, men det kan gjerne være, at en Anden i mit Sted vilde gjort noget meget Bedre end jeg, ved at hæve sig over alle andre Hensyn, og benytte sig af alle sine juridiske Fordele; thi havde Prof. ikke kunnet erhverve den forønskede Mortification, da maatte rimeligviis Sagen taget en alvorligere Vending. Min Hoved-Tanke var imidlertid kun den, at da jeg aldrig havde tænkt paa at formindske Prof. Clausens *borgerlige* men kun hans *kirkelige* *Ære* og Agtelse, saa kunde jeg, under den gale Vending Sagen havde taget, ei gjøre noget bedre, end lade Professoren vinde den, og see til, hvad han dermed i Grunden havde vundet.

Uagtet det nu var soleklart, at jeg godt kunde have Ret i min Paastand om den Clausenske Lærdoms Uforenelighed med Stats-Kirkens, og med de gammeldags Christnes *Tro*, hvorom aabenbar hele Kirkens Gienmæle dreiede sig, om jeg end i Overilelse havde brugt aldeles upassende Udtryk om Prof.s Adfærd ved

Fremsættelsen af denne sin Lærdom; uagtet det var soleklart for mig og alle Andre, syndes det dog længe at være skjult for Prof., thi ved enhver ny Protest mod hans *indvortes* Præstelærer-Kald i den Danske Stats-Kirke, beraabde han sig triumpherende paa en Dom, hvis Præmisser udtrykkelig sige, at Spørgsmaalet om hans Lærdom er slet *ikke* blevet *undersøgt*. Og da nu Prof., som sees af hans sidste Skrift, endelig har opdaget, at den Mortifications-Dom, han erhver vede, og hundrede Saadanne, i Grunden ei hjælp ham det Mindste, da Beskyldningen for vrang Lærdom vedbliver at være lige højrøstet, lige ubehagelig, lige virksom til at skille ham ved gammeldags Christnes Tillid, da han endelig har opdaget, hvad jeg tænkte, ingen Student, end sige en Professor, kunde overse, angrer det ham da, baade for Sagens, for hans og for min Skyld, at have ført mig en Injurie-Proces paa Halsen, der vel maaskee kunde skade mig, men aldrig gavne ham? Beklager han, der sætter saamegen Priis paa *sit Embede*, at hans Ubesindighed skildte mig ved *mit*, og beklager han, som den varme Talsmand for videnskabelig Frihed, at den hensigtsløse Proces skildte en agtet Skribent ved en Skrive-Frihed, han aldrig vitterlig misbrugde? Nei, det være langt fra, Prof. finder kun det Vrange deri, at jeg ikke blev straffet haardt nok, og at Regieringen vil tillade, at enten jeg eller Nogen, efter Dommens Datum, paastaaer at hans Lærdom er vrang, og utaalelig i den Kirke, hvortil gammeldags Christne og Lutheraner er *bundne*. Det Høieste han kan indrømme, er, at der, foruden hin Mortifications-Dom, maaskee kunde behøves en Besvarelse fra sagkyndige Mænd af det Spørgsmaal "om der i den angrebne Bog om Catholicisme og Protestantisme er gjort Brug af nogen Frihed, som ikke maa ansees¹³ at være den *academiske Theolog* uformeent i hans *Virksomhed som Skribent*." Havde Prof. andraget herpaa *istedenfor* at stævne mig, da havde det vist nok været hans Stilling værdigt, og kunde maaskee ført nærmere til Maalet, end vi kan indsee, men i sig selv vilde det dog kun lidt forslaae, thi for det Første kom det meget an paa, enten den *academiske Theolog* var Privat-Docent, eller beskikket *Præste-Lærer*, for det Andet gjør det en stor Forskiel, om der, som i *Preusen*, er fem Universiteter for Fædre at vælge imellem, eller der, som i *Danmark*, er kun *et eneste*, og for det Tredie er Spørgsmaalet ikke om, hvad *Frihed* en Regiering vil give Præste-Lærerne til at criticere den Kirkes Lærdom de er sat til at forplante, men hvormegen der uden høieste Ubillighed og Samvittigheds-Tvang *kan gives* dem, saalænge Undersaatterne er *bundne* til *Stats-Kirken*.

Er det ikke dog mærkeligt, at Prof. Clausen, der er saa øm over hvad han kalder sin *videnskabelige Frihed*, aldrig nævner den *Samvittigheds-Frihed*, som baade er af langt mere ubetinget Vigtighed, og er Millioners Trang, naar hin er knapt et Hundredes! Er det dog ikke en heel besynderlig Paastand, at Folket skal lade sin Tro bestride, af dem der sættes til at nære og forsvare den, blot for at Disse ikke skal lide noget Skaar i deres videnskabelige Frihed; og hvad skal jeg kalde det Træk hos Professoren, hvormed han bestandig ignorerer den *virkelige Modsætning i Troen*, der¹⁴ dog er ham velbekiendt, og maa avle den samme Overbeviisning hos ham, som hos os, at *enten* maa en kirkelig Skilsmisse finde Sted, eller ogsaa maa Et af To: *Luthers Tro* eller *Clausens Lærdom* forgaae! Jeg, hvem Man kalder Zelot, har ret med Flid stræbt at vise, at om ogsaa Stats-Kirkens Hoved vilde paalægge Modstanderne Taushed, saa maatte oplyste Christne dog indstændig bede, at det maatte undes Disse, uden al borgerlig Ulæmpe, at træde ud af Stats-Kirken, men den humane, liberale Prof. Clausen ymter end ikke om, naar han vil have vore Munde kirkelig tilstoppede, at det da naturligviis maatte tillades os, at gaae ud, og tage den Tro med os, vi ikke kunde taale, han kaldte Overtro? Jeg veed derfor sandelig ikke, hvorledes Professor Clausen vil bringe Sammenhæng og Consistens i sin Tanke-Gang, saalænge han ikke vil og tør paastaae, hvad der bestandig synes dunkelt at svæve for ham, at da han beskikkedes til *Præste-Lærer*, forpligtedes han slet ikke til at følge Stats-Kirkens Lærdom, men blev *vor Pave*, med en ligesaa gyldig, men langt mere udstrakt Fuldmagt, end Paven i Rom, saa Almuen, og Læg-Mand i det Hele, skal uden Knur lade ham og dem som han udsender skalte og valte med deres Tro efter eget Tykke, og vi saakaldte studeerte Folk, skal vel have Lov til at gjøre beskedne Indsigelser mod Et og Andet, men vove vi at erklære hans *Lærdom* for vrang, uchristelig, anti-luthersk, og derfor utaalelig i den Kirke vi tilhøre, da maa Regieringen, som hans *verdslige Arm*, lukke vor Mund og¹⁵ forsegle vor Pen, da hans *Lærdom* er *helliget af hans Embede*, og hans *Virksomhed* nødvendig lammes, naar der ikke troes paa ham. Kun en saadan Paastand, som Prof. dog vist ikke vil vedkiende sig, kunde, i mine Øine, give hans i Christenheden, saavidt jeg veed, *mageløse Adfærd* Holding og Conseqvents; men vil han lyde et godt Raad, da skal han hellere, ligesom jeg, *godvillig nedlægge sit Embede*, for at Regieringen kan see, om det blot er vore *Personligheder* der har skabt den uforligelige Modsætning, eller om den ligger saa dybt, at *Religions-Frihed*, der altid var ønskelig, nu er aldeles nødvendig. Finder imidlertid Prof. fremdeles, som hidtil, at *Embedet* er alt for stort et Offer at bringe sin videnskabelige og Folkets Samvittigheds-Frihed, saa gribe han dog det eneste Middel, der endnu gives til paa læmpelig Maade at redde Begge, ved at forestille Regieringen, hvad sandt er, at han umuelig kan faae Fred, før det tillades Hyper-Orthodoxerne og de *gammeldags Christne* at gaae ud af den Kirke, han er ifærd med at reformere, uden at kunne tage Hensyn paa den *Historiske Skikkelse*, der rigtig nok blev lagt til Grund af Luther, men er dog, efter hans ufravigelige Paastand, kun Grundvolden for den *Catholske*, ingenlunde for den *Protestantiske Kirke*. Og hermed være da den *aabne Kæmpe-Færd* Professoren anbefalet, der ikke blot vilde betrygge ham mod de *Grundtvigske* Angreb, han nu uden Føie klager over, men betrygge ham, selv i Modstandernes¹⁶ Øine, den Høiagtelse, jeg er stolt af at besidde hos mange Hæders-Mænd, som ingenlunde dele min Tro, eller billige mine Tanker, men som agte det, med mig, for en Grund-Sætning, alle ærlige, ædle og ægte kraftige Naturer maae have tilfælles: aldrig at snoe sig fra sine Ord, eller skye Opoffrelser for sin Overbeviisning, men altid at unde Næsten samme Frihed, som Man selv gjør Krav paa, og altid at lade haant om kiødeligt Ryg-Styd i aandelig Kamp!

